

บทที่ 6

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “ชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ในฐานะผู้สื่อสารกับสังคม” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) สุรชัย จันทิมาธร ในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) นอกจากนี้ยังศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งวิเคราะห์ศึกษาชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ในแต่ละช่วงว่ามีปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลให้สุรชัย ถือกำเนิดในฐานะผู้สื่อสาร ทั้งนี้ได้นำเอาช่วงอายุ มาแบ่งช่วงชีวิตในการทำงาน เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ เพื่อศึกษาชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ในฐานะผู้สื่อสารกับสังคมในแต่ละช่วงว่าเป็นอย่างไร และทำไมถึงเป็นเช่นนั้น ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผล : ชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ในฐานะผู้สื่อสารกับสังคม

วินาทีนี้ ชื่อเสียงของ สุรชัย จันทิมาธร เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศในฐานะนักเขียนและผู้สร้างงานสกุลเพลง “เพื่อชีวิต” ที่มีผลงานต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 30 ปี ความเป็นมาต่าง ๆ ที่หล่อหลอมให้กลายเป็นสุรชัย ดังเช่นทุกวันนี้จึงแวดล้อมไปด้วยปัจจัยหลากหลาย ตั้งแต่ก้าวแรกที่เข้ามากรุงเทพฯ และนำไปสู่บรรยากาศการจับป็นผู้รับกระทั่งปัจจุบันยังคงตระเวนเล่นดนตรีไปทั่วประเทศความเป็นมาเหล่านั้นล้วนแล้วแต่แวดล้อมไปด้วยบริบทต่าง ๆ มากมายที่หล่อหลอมให้สุรชัย อยู่ในฐานะผู้สื่อสารกับสังคมบนเส้นทางวรรณกรรมและงานเพลง

วิเคราะห์ชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ในฐานะผู้สื่อสารกับสังคม ในช่วงตั้งแต่ แรกเกิดจนถึงอายุ 24 ปี (พ.ศ. 2491-2515)

ในช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 24 ปี ของสุรชัย นั้น ผลงานที่ทำให้เขาเป็นที่รู้จักกับสังคมอย่างมาก คือ การทำงานทางด้านวรรณกรรม จำพวก บทกวี และเรื่องสั้น สุรชัย ต้องการจะส่งรหัสในรูปของผลงานด้านวรรณกรรม เพื่อให้ผู้ที่เสพงานเขียนของเขาสามารถเข้าใจสิ่งที่เขาต้องการสื่อสารได้ง่ายขึ้น

ฉะนั้นในเรื่องสั้นของสุรชัย จะพบว่าเนื้อหาที่เขานำเสนอส่วนมากมักจะสะท้อนประสบการณ์ชีวิต และทัศนะของตัวเองเข้าไว้ด้วยกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแสดงถึงความสามารถทางด้านวรรณศิลป์ของสุรชัย ที่มีเอกลักษณ์ในการเขียนเฉพาะตัว อีกทั้งยังแสดงถึงความตัวตนของสุรชัย ไว้นในงานเขียนได้อย่างกลมกลืน และยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ปัญหาการถูกเอารัฐเอาเปรียบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น อีกทั้งความสามารถที่โดดเด่นในเรื่องของการขีดเขียนอีกประการหนึ่งของสุรชัย ก็คือเขาเป็นผู้ที่สามารถเขียนหนังสือได้ในทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็นในร้านกาแฟท่ามกลางผู้คนที่เดินขวักไขว่ไปมา หรือในห้างสรรพสินค้าที่ผู้คนจอแจ แม้กระทั่งตามป้ายรถเมล์ก็ตาม เรียกได้ว่าห้องทำงานของเขานั้นเป็นสถานที่ใดก็ได้เพียงแค่ตัวเขาต้องการจะเขียนเท่านั้น

ทั้งนี้ทิศทางตลอดจนการสร้างงานเขียนของสุรชัย นั้นก็เพื่อใช้ผลงานทางด้านบทกวี และเรื่องสั้นเป็นช่องทางที่จะสื่อสารกับสังคมในเรื่องต่าง ๆ โดยมีปัจจัยมาจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสังคม เป็นแรงผลักดันให้เกิดงานวรรณกรรมดังกล่าว

วิเคราะห์ชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ในฐานะผู้สื่อสารกับสังคม ช่วงอายุ 25 ถึง 34 ปี (พ.ศ. 2516-2525)

ชีวิตในช่วงแรกของสุรชัย ได้เลือกที่จะทำงานเขียน เพื่อสะท้อนความคิดและอารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนสะท้อนปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสังคม และยังสามารถหลอมรวมเอาประสบการณ์ชีวิตของตนเองผนวกเข้าไว้กับเรื่องสั้นได้อย่างมีชั้นเชิง แต่ด้วยปัจจัยแวดล้อมหลายด้านนั้นได้ผลักดันให้สุรชัย ได้ถือกำเนิดในฐานะผู้สื่อสารกับสังคมด้วยรูปแบบใหม่คือ ทางด้านของบทเพลง ด้วยเหตุที่ว่าเพลงสามารถเข้าถึงประชาชนและสังคมได้ง่ายและเป็นวงกว้างมากกว่าการเขียนหนังสืออย่างที่ผ่าน และยังเป็นช่องทางที่เขาสามารถถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

การทำงานเพลงของสุรชัย ในช่วงแรกได้ได้รับอิทธิพลจากนักร้องตะวันตกหลายคนด้วยกัน

เป็นดนตรีในช่วงยุค 70 ในเรื่องของดนตรีอย่างมาก และได้รับอิทธิพลในการเรียบเรียงเสียงประสาน บทเพลงของเขามุ่งสะท้อนปัญหาทางสังคมต่าง ๆ เช่น ขาวนา ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน เป็นต้น ความสามารถในด้านของสุรชัย ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือการที่เขานำประสบการณ์จริงที่ตัวเองมีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับเหตุการณ์ต่าง ๆ นำออกมาทำเป็นบทเพลง บทเพลงที่เขาได้ถ่ายทอดออกมานั้น ส่วนมากแล้วมาจากการที่เขาได้รับรู้และมีโอกาสได้เข้าไปสัมผัสกับปัญหา

เหล่านั้นด้วยตัวเอง และยังได้ไปเรียนรู้ในเรื่องของดนตรีพื้นบ้านในชนบทอีกด้วย ทำให้บทเพลงบางบทเพลงของเขาได้รับกลิ่นไอของท่วงทำนองดนตรีพื้นบ้าน

นอกจากนี้จากสภาพสังคมทางการเมืองในช่วงนั้น อย่างเหตุการณ์ 14 ตุลา ได้ทำให้สุรชัยได้รับรู้ถึงสถานการณ์ของประเทศในขณะนั้นว่าอยู่ในห้วงยามที่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งเกิดการเหลื่อมล้ำของผู้คนในสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นชนบทห่างไกลความเจริญ จากแรงร่ำวของสังคมและการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ครั้งนี้ ได้ทำให้สุรชัย เลือกว่าจะสะท้อนถึงปัญหาเหล่านั้นออกมาในรูปของบทเพลง เพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อสู้อีกทางหนึ่งทั้งนี้เนื่องจากบทเพลงเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและเป็นวงกว้าง อีกทั้งในบทเพลงแต่ละเพลงที่สุรชัย ได้แต่งขึ้นนั้นมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย แต่เต็มไปด้วยความสละสลวยเป็นบทกวีในเสียงเพลงที่ไพเราะ และสามารถเข้าถึงผู้ฟังทุกชนชั้นหรือทุกกลุ่มได้ ไม่จำเพาะแต่นักศึกษา หรือปัญญาชนเท่านั้นที่สามารถเข้าใจในความหมายที่เขาสื่อสาร

การนำเสนอผลงานเพลงของสุรชัย เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นเมื่อเขาและเพื่อนต้องเข้าป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หลังเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 งานเพลงในช่วงนี้ของสุรชัย นั้นเป็นการนำเอาทฤษฎีทางการเมืองมาใส่ทำนอง และการได้เข้าไปสัมผัสกับชีวิตของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ สุรชัย ได้เลือกนำเอาคำพูดหลายคำของชาวลัวะมาแต่งเป็นเพลงได้อย่างกลมกลืน อีกทั้งยังเป็นการนำเอาเรื่องราวชีวิตของตัวเองมาถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้สึกต่าง ๆ การทำงานเพลงในช่วงอยู่ในป่านี้ ชี้ให้เห็นชัดว่าสุรชัย มีความเป็นตัวของตัวเองสูงและมีความเป็นเสรีนิยมอย่างมาก ด้วยการงานเพลงในรูปแบบที่ตัวเองถนัด เขาเขียนเพลงเพราะต้องการที่จะสื่อและสะท้อนอะไรบางอย่างตามความคิดและความรู้สึกของตัวเองเท่านั้น บทเพลงที่เขาแต่งจึงไม่ได้มุ่งรับใช้การทำงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแต่อย่างใด นอกจากนี้ในเรื่องของการทำนองเพลงนั้นสุรชัย จะทำไปตามความรู้สึกของตัวเองเช่นกันโดยไม่อิงกับทฤษฎีดนตรีใด ๆ โดยทำไปด้วยความรู้สึก

วิเคราะห์ชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ในฐานะผู้สื่อสารกับสังคม ช่วงอายุ 34 ปี ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2525 ถึงปัจจุบัน)

หลังจากออกจากป่า ในปี 2525 สภาพสังคมที่สุรชัย ได้พบเห็นกลับเป็นภาพที่แปลกตาและไม่คุ้นเคย หลังออกจากป่าสุรชัย มาพร้อมกับบทเพลงที่สะท้อนสภาพของอารมณ์ความรู้สึกของเขาภายหลังจากป่า เนื้อหาของบทเพลงเริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น อีกทั้งได้หันมาทำงานเพลงที่มีเนื้อหาพูดถึงอารมณ์ความรู้สึกของคนสามัญทั่วไปและนำเสนอเรื่องที่เกิดขึ้นจริง

ขึ้นมากกว่าที่จะมุ่งเน้นเนื้อหาการต่อต้านหรือต่อสู้ทางการเมืองเหมือนเมื่อก่อน นอกจากนี้ในเรื่องของท่วงทำนองของเพลงก็มีการคลี่คลายมากขึ้นและมีแนวทางเป็นของตัวเอง

หลังจากออกจากป่า สุรชัย ยังดำรงชีพในเส้นทางของดนตรีอย่างต่อเนื่อง และทำงานเพลงร่วมกับบริษัทเทปต่าง ๆ เพื่อให้ผลงานเพลงได้รับการเผยแพร่อย่างเป็นวงกว้างมากขึ้น แต่การทำงานเพลงร่วมกับนายทุนค่ายเทปนั้นดูเหมือนสุรชัย จะไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากความคิดของสุรชัย ได้สวนทางกับบรรดานายทุน

ปัจจุบันนี้ สุรชัย หาเลี้ยงชีพด้วยการตระเวนดนตรีไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในฉบับเพื่อชีวิต หรือตามงานวัด และงานของชาวบ้านต่าง ๆ จากเดิมที่บทเพลงของเขานั้นสื่อสารกับสังคมอย่างเป็นวงกว้าง อย่างเช่นในงานประท้วง หรืองานชุมนุมต่าง ๆ แต่ปัจจุบันสุรชัย กลับนำเสนองานเพลงของตัวเองกับคนฟังเพลงเฉพาะกลุ่มเท่านั้น เช่น ฉบับเพื่อชีวิตต่าง ๆ นอกจากนี้สุรชัย ยังคงมีส่วนร่วมรับรู้กับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และเป็นหนึ่งในผู้ร่วมสังเกตการณ์เช่นเคย

การอภิปรายผล

สุรชัย จันทิมาธร เป็นผู้ส่งสารประเภทบุคคล ที่ต้องการถ่ายทอดความคิด ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความรู้สึกต่าง ๆ จากประสบการณ์และสิ่งที่ได้พบเห็นของตัวเอง ให้แก่สังคมหรือประชาชนได้รับทราบ โดยในระยะแรกรูปแบบของการสื่อสารจะอยู่ในวงจำกัดในรูปของงานเขียนเท่านั้น และกระทั่งต่อมาสุรชัยเลือกที่จะสื่อสารกับสังคมด้วยบทเพลงอย่างเป็นวงกว้างมากขึ้น โดยสารที่เขาส่งนั้นมีเจตนาที่จะถ่ายทอดความคิด ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความรู้สึกต่าง ๆ ในรูปของงานเขียนและงานเพลง ไปยังสังคมและประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ข้อมูลที่จะสื่อสารเหล่านั้น สุรชัย ผ่านการค้นคว้าและเก็บเกี่ยวจากประสบการณ์จากการเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ และการไปรับรู้และสัมผัสกับชีวิตและปัญหาของสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ด้วยตัวเอง โดยสารที่สุรชัย ส่งนั้นเป็นมีลักษณะไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ข้อมูลและเนื้อหาที่นำเสนอกับสังคม ไม่ว่าจะป็นในรูปของงานเขียนและงานเพลงส่วนมากแล้วเรื่องที่ถ่ายทอดออกมาจะเป็นเรื่องของความคิด อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เป็นหลัก

เช่น การที่ได้ไปเยี่ยมบ้านเพื่อนที่ในหมู่บ้านทั้งหมู่บ้านไม่มีคนหนุ่มสาวอยู่เลย มีเพียงเด็กกับคนแก่อยู่เท่านั้น เนื่องจากความแห้งแล้งมาทำให้คนหนุ่มสาวต้องเข้ามาหางานทำในเมือง สุรชัย สะดุดกับภาพที่ได้พบเห็นเหล่านั้นจึงนำมาแต่งเป็นเพลง “หมายเหตุจากหมู่บ้าน” หรือ การแต่งเพลง “เยี่ยมยามถามข่าว” ที่พูดถึงสถานการณ์ภาคใต้ด้วยความห่วงใย อยากไปเยี่ยมไปเยือนให้กำลังใจ และอยากให้ควั่นปืนจางหายไป เป็นต้น

ทั้งนี้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารของสุรัชย์ ทั้งในด้านงานเขียน และงานเพลงของสุรัชย์ นั้นตรงกับที่ รศ.กิติมา สุรสุนธิ ได้ว่าไว้ คือ เพื่อเป็นการโน้มน้าวและชักจูงใจสังคมไปกับเนื้อหาสาระที่เขาสื่อออกมา ด้วยการตีแผ่ให้สังคมหรือคนทั่วไปได้ตระหนักถึงปัญหาสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและหาทางแก้ไข นอกจากนี้ในบทเพลงที่สุรัชย์ ได้แต่งขึ้นมานั้น ไม่เพียงแต่มีเนื้อหา เพื่อปลุกระดมมวลชน หรือให้กำลังใจแล้ว บทเพลงของ สุรัชย์ จันทิมাত্র ยังแต่งขึ้นเพื่อความบันเทิงกับอีกด้วย

เช่น ช่วงอยู่ในป่ามีการแต่งเพลงร้องขึ้นมา เพื่อให้ทหารป่าที่ร่วมรบเหล่านั้นได้ผ่อนคลายหลังจากการสู้รบ และการเล่นดนตรีตามดับเพื่อชีวิตของสุรัชย์ นั้น การที่จะเล่นแต่เพลงที่มีเนื้อหาไปทางปลุกระดมก็คงไม่เหมาะกับสถานที่ ฉะนั้นจึงต้องหันมาเล่นเพลงที่คนฟังรู้สึกผ่อนคลายและให้ความบันเทิง อย่างเช่น เพลงสามช่า เป็นต้น

เมื่อประมวลผลการวิจัยพบว่า สุรัชย์ จันทิมাত্র นับเป็นผู้ส่งสารให้กับสังคมอย่างแท้จริง โดยไม่ได้มุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของตนเอง แต่เพื่อประโยชน์ของสังคม หรือผู้รับสาร โดยในการสื่อสารของเขานั้นมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างและโดดเด่นจากคนทำงานวรรณกรรมและงานเพลงทั่วไป ดังนี้

1. สุรัชย์ เป็นผู้มีความมุ่งมั่น ความตั้งใจ และความจริงจัง ในการสะท้อนเรื่องราวและปัญหาของผู้คนในชนบทที่เขาเคยอาศัย และปัญหาที่เกิดขึ้นในชนบทและสังคม เช่น ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน ปัญหาชาวนา เป็นต้น ด้วยการลงแรงและลงใจที่จะทำงานทางด้านนี้ เพื่อผลักดันให้สังคมดีขึ้นและจรรโลงใจผู้คน และการทำงานที่อยู่เคียงข้างประชาชนมาโดยตลอด ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ และความจริงจัง เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นตัวตนของสุรัชย์ ได้เป็นอย่างดี ตลอดการทำงานในห้วงเวลาที่ผ่านมา ในฐานะการเป็น “นักต่อสู้และนักรบประชาชน” ในภาคของวรรณกรรมและงานเพลง ตามท่วงทำนองและดนตรีที่เขาถนัด

2. จากการวิจัย ค้นพบว่า ถ้าพิจารณาตามแนวความคิดของ S. Hall ในเรื่องการเข้ารหัสสารและการตีตั้งรหัสสำหรับผู้รับสาร สุรัชย์ มีความสามารถในการเข้ารหัสทางด้านวรรณกรรม ทั้งบทกวี และเรื่องสั้น และทางด้านเพลง โดยมีลักษณะพิเศษกระทั่งกลายเป็นเสน่ห์หรือตัวตนที่เป็นแบบฉบับของสุรัชย์ ที่แตกต่างกับคนทำงานวรรณกรรมและงานเพลงทั่วไป เช่น ความสามารถในการเขียนหนังสือและแต่งเพลงได้ในทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็นร้านกาแฟ ช้างถนน หรือสถานที่ใด ๆ ก็ตามสุรัชย์ สามารถผลิตงานเหล่านั้นออกมาได้เมื่อเขาต้องการ นอกจากนี้สุรัชย์ ยังสามารถแต่งเพลงได้ในระยะเวลารวดเร็ว และเพลงที่ออกมาก็ยังคงมีภาษางดงามจนแทบไม่รู้ว่าจะใช้เวลาไม่น้อยเพียงใดในการแต่งเพลง อีกทั้งภาษาในงานเขียนและงานเพลงของสุรัชย์ นั้นยังเต็มไปด้วยความสามารถทางด้านภาษานิดที่หาตัวจับยาก เช่น การเลือกใช้คำได้ดีทั้งในงานเขียนและงานเพลง บวกกับภาษาง่าย ๆ ที่ใช้สื่อได้อย่างเห็นภาพชัดเจน และเต็มไปด้วยความสละสลวยของ

ถ้อยคำในแต่ละวรรคตอนได้เป็นอย่างดี และท่วงทำนองที่ใช้ในบทเพลงที่ทำไปด้วยความรู้สึก โดยไม่ได้ผ่านการเรียนทฤษฎีดนตรีหรือตัวโน้ตจากสถาบันใด ๆ ก็ได้ส่งผลให้ท่วงทำนองของเขามีลักษณะพิเศษ กล่าวคือไม่ยึดติดกับโครงสร้างของโน้ตหรือทฤษฎีเหล่านั้น แต่สุรชัย กลับหาแนวทางในการทำท่วงทำนองตามรูปแบบของตัวเอง ฉะนั้นจะพบว่านอกจากเรื่องของเนื้อหาของเพลงที่ทำให้ความรู้สึกแล้วในท่วงทำนองเพลงนั้นยังเต็มไปด้วยความรู้สึกของคนตรีที่มีการผสมผสานจากดนตรีตะวันตกและดนตรีพื้นบ้านของไทยได้อย่างกลมกลืนและลงตัว

3. นอกจากนี้ยังค้นพบว่า สุรชัย นั้น มีจุดยืนที่แน่วแน่ในการทำงานที่มุ่งสะท้อนเรื่องราวของสังคมและการทำงานเคียงข้างประชาชนมาอย่างยาวนานตลอด 30 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้อย่างหนึ่งได้ว่า สุรชัยทำงานเพลงด้วยความมุ่งมั่นอย่างบริสุทธิ์ใจ และเต็มเปี่ยมไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่ตนมีต่อความเอารัดเอาเปรียบในสังคมโดยแท้ ทั้งนี้โดยที่ไม่ได้คิดคำนึงถึงเรื่องการประสบความสำเร็จจากยอดขายหรือความมั่งมีในทรัพย์สินเงินทองแต่อย่างใดเมื่อเทียบกับศิลปินรายอื่น ๆ ในปัจจุบันที่อาจจะใช้ฉากช่วงของความเป็นศิลปินหากินกับกระแสสังคมเพียงชั่วคราว หรือกับสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งในเรื่องระยะเวลาของการทำงานแนวคิด รวมไปถึงภาพวงกว้างเมื่อเทียบกับศิลปินรายอื่น ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงสามารถพอสรุปได้ว่า สุรชัย คืออีกผู้หนึ่งซึ่งทำงานดนตรีแบบศิลปะหรือจะเรียกว่าทำงานด้วยใจอย่างแท้จริงก็ว่าได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ในฐานะผู้สื่อสารกับสังคม” นั้นเป็นการศึกษาว่า ในแต่ละช่วงชีวิตของสุรชัยนั้น ได้เป็นผู้สื่อสารด้านใดบ้าง และทำไมถึงเป็นเช่นนั้น สำหรับผู้ที่ศึกษาสุรชัย จันทิมาธร ควรจะศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ในเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาเพลงที่แต่งขึ้นโดยสุรชัย จันทิมาธร เพื่อวิเคราะห์ความคิดผ่านผลงานเพลง
2. ควรศึกษาผู้รับสาร ได้แก่ ผู้อ่าน หรือผู้ฟัง ผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร
3. จากผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษานั้น สามารถนำเรื่องราวชีวิตและการทำงานของ สุรชัย จันทิมาธร มาใช้ในการพัฒนางานเพลงเพื่อชีวิต